

Respons

Irak: Mandeere i Irak

- Finnes det mandeere i Irak i dag? Hvor mange er de i så fall, og hvor oppholder de seg?
- Hva er risikobildet for mandeere i Irak?

Generelt

Mandeere (sabean-mandaeen på engelsk) er en religiøs minoritet i Irak og Iran. De praktiserer den eneste gnostiske¹ religion som har overlevd fra senantikken til i dag. Læren bygger på en streng dualisme der «godt og ondt, lys og mørke, ånd og materie står mot hverandre fra verdens skapelse av» (Store norske leksikon 2009b).

I Irak har mandeerne bodd langs breddene av elvene Eufrat og Tigris fordi vann spiller en viktig rolle i deres religion. Deres viktigste ritual er dåp i rennende vann/elver. Dåpen utføres på søndager, og man kan døpes så mange ganger man ønsker i løpet av livet. Mandeere har sju religiøse steder i Irak: i Bagdad, Basra, Missan, Dhi Qar, Erbil, Kirkuk og Diwaniya. Mandeere gifter seg kun innenfor sitt eget fellesskap (Landinfo & Migrationsverket 2014, s. 12-13; Store norske leksikon 2009b; UN Human Rights Committee 2013, s. 59).

Mandeerne har tradisjonelt vært håndverkere, og da særlig gullsmeder, og blitt sett på som velstående. De har flyttet dit arbeid har ført dem, og har derfor sjelden vært landeiere. Dette har ført til at minoriteten har blitt spredt utover flere provinser og framstår som en sårbar gruppe (Landinfo & Migrationsverket 2014, s. 12-13; Store norske leksikon 2009b; UN Human Rights Committee 2013, s. 59).

Religionen forbyr mandeere å bære våpen og å skade andre. Av den grunn opptrer mandeere som pasifister og kan ikke bruke makt til å forsvare seg mot angrep (Minority Rights Group International 2014, s. 6).

¹ Gnostisismen går tilbake til førkristen tid og var en del av det svært sammensatte hellenistiske kulturelle og religiøse miljø (Store norske leksikon 2009a).

Mandeere i Irak - hvor mange er de og hvor oppholder de seg?

De siste årene har anslaget over antallet mandeere variert stort. Landinfo og Migrationsverket møtte i Irak i 2013 flere kilder som snakket om mandeernes situasjon (se Landinfo & Migrationsverket 2014, s. 13). Kildene oppga antallet til å variere fra 5000 til 20 000. Opp mot 18 000 mandeere skal ha flyktet etter 2003, først til Syria og Jordan, deretter videre til blant annet Europa og Australia. Av de som fortsatt bor i Irak, bor rundt halvparten i Bagdad. De resterende bor i Sør-Irak, i Nassiriya, Missan og Basra. Noen få familier har bosatt seg andre steder i landet, som for eksempel ca. 100 familier i Erbil og 67 i Sulaymania.

I 2014 oppga mandeiske ledere at det var ca. 4000 mandeere i Irak i 2013 (som sitert i U.S. Department of State 2014). Mandeer-befolkningen i Basra skal ha vært så lav som 500 – 750 personer, en dramatisk nedgang det siste tiåret. Ifølge rapporten om religionsfrihet for 2014 skal antallet ha sunket betraktelig, og det ble oppgitt å være 1000 – 2000 igjen i Irak. Disse holder hovedsakelig til sør i Irak, med små grupperinger i Kurdistan og Bagdad (U.S. Department of State 2015). Mandaean Human Rights Group (MHRG 2015, s. 1-2) rapporterte til *Human Rights Committee's periodic Review of Iraq* i oktober 2015 at av en befolkning på 50 000 i 2003, var det nå 6000 mandeere igjen i Irak. Noe som, ifølge MHRG, betyr at 90 % av mandeerne nå er flyktninger. Tallene oppgir de å ha fått fra Mandaean Association's Union, men det oppgis ikke dato eller årstall for når informasjonen er innhentet.

I 2013 anerkjente provinsmyndighetene i Missan en mandeer-helligdag som offisiell helligdag. Mandeerne ble også gitt et sted hvor de kan utøve sin religion fritt, og de fikk unntak fra den sjiamuslimske kleskoden som gjelder ved sørgehøytider. Provinguvernøren i Wasit sa i august 2013 at han ville tildele mandeerne et stykke land ved Tigris' bredder der de kunne utøve religiøse ritualer. Dette for at de skal slippe å reise til Missan eller Bagdad (U.S. Department of State 2014; U.S. Department of State 2015).

En del mandeere som flyktet etter USAs invasjon i 2003, skal ha returnert til Basra (Lifos 2015).

Hva er risikobildet for mandeere i Irak?

Mandeere er en av flere minoritetsgrupper som er utsatt for blant andre ISIL sine grusomheter i Irak. Selv om det står i Koranen at mandeere er et av «Bokens folk» og dermed skal ha muslimenes beskyttelse, blir de sett på som vantro av både ISIL og andre væpnede grupper. Av den grunn har de vært mål for drap, kidnappinger, tvangskonverteringer, sexslaveri, utpressing, stenging av forretninger og trusler. Siden de ofte er gullsmeder, blir de antatt å være velstående, og dette har gitt grunn til å tro at det kan ligge økonomiske motiv bak angrep. Flere ganger skal mandeere likevel ha blitt angrepet uten at eiendeler eller verdisaker har blitt stjålet, noe som kan indikere at andre motiver ligger bak, for eksempel religiøse. Mandeiske familier mottar av og til konvolutter med kuler i, som en advarsel og «oppfordring» til å flykte (U.S. Department of State 2015; Minority Rights Group International 2014, s.12-13).

Fordi mandeere er en religiøs minoritet, er pasifister, har blitt sett på som velstående og fordi de har bodd spredt rundt i Irak uten store (klan)felleskap til å beskytte seg, har de framstått som en sårbar gruppe. Selv om mandeere går til politiet og anmelder forhold som har rammet dem, blir sakene sjelden fulgt opp. Politiet tar i mot anmeldelsen, men følger ikke opp med etterforskning, selv i saker der gjerningsmann er kjent, ifølge Minority Rights Group International (2014, s. 13).

Respons Irak: Mandeere i Irak

Både U.S. Department of State og Minority Rights Group International melder om flere angrep rettet mot mandeere i 2013 og 2014. I februar 2013 ble lederen for den mandeiske foreningen angrepet og knivstukket i sitt eget hjem i Dhi Qar. Han hadde tidligere mottatt trusler i forbindelse med tildeling av land til å bygge et religiøst bygg på. Senere samme år, i juni, ble en mandeisk prest (*thermita*) og hans familie beskyttet i sitt hus av en ukjent inntrenger. I juli ble et mandeisk religiøst bygg satt fyr på i Diwaniya. I oktober ble til sammen fem gullsmeder, en i Bagdad og fire i Baiji, utsatt for ran, trusler og utpressing. To politimenn ble drept og en skadd i Kirkuk i november og desember (U.S. Department of State 2014; Minority Rights Group International 2014, s. 13).

En mandeer ble drept i Basra i januar 2014, han fikk strupen kuttet over i sitt eget hjem, ingen eiendeler ble stjålet fra huset. I februar ble en mandeer drept i Bagdad fordi han ikke ville betale løsepenger til en overfallsmann, og i juni samme år skal en forretningsmann sør for Bagdad ha blitt drept. To mandeere ble kidnappet i august 2014, en i Missan og en i Bagdad. Det ble betalt løsepenger, men ingen av mennene ble frigitt, ifølge U.S. Department of State (2015) og Minority Rights Group International (2014, s. 13).

I perioden fra 2003 til 2010 skal 156 mandeere ha blitt drept og 353 familier blitt tvangsforflyttet på grunn av sin religion eller sitt yrke (UN Human Rights Committee 2013, s. 61).

Situasjonen i Kurdistan

Situasjonen skal være litt lettere for mandeere i Kurdistan-regionen (KRI). I KRI får mandeerne for eksempel et månedlig stipend fra myndighetene til vedlikehold av templer og kulturelle aktiviteter (U.S. Department of State 2015). Selv om de ikke er utsatt for voldsaksjoner her, møter de på andre utfordringer, som høye levekostnader, vanskelig tilgang til arbeidsmarked og utdanning. Den sabeisk-mandeiske foreningen i Ain Kawa i Erbil, nevnte i tillegg utfordringer som språk- og integreringsvansker, og begrensninger ved innrulling av internt fordrevne på universitetene (som sitert i Landinfo & Migrationsverket 2014, s. 13).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Respons **Irak: Mandeere i Irak**

Referanser

Skriftlige kilder

- Landinfo & Migrationsverket (2014, 28. februar). *Irak: Situasjonen for minoriteter og andre sårbare grupper i lys av sikkerhetssituasjonen. Delrapport fra Migrationsverkets og Landinfos informasjonsinnhentingsreise til Bagdad og Erbil 16.– 22. november 2013*. Oslo/Norrköping: Landinfo & Migrationsverket. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2803/1/2803_1.pdf [lastet ned 16. desember 2015]
- Lifos (2015, 12. juni). *Temarapport Irak – aktuelle muligheter att fly mellan landets provinser*. Norrköping: Lifos. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=34924> [lastet ned 16. desember 2015]
- MHRG, dvs. Mandaean Human Rights Group (2015). *Submission on behalf of Mandaean Human Rights Group to the Human Rights Committee's Periodic Review of Iraq in October 2015*. Morristown, NJ: MHRG. Tilgjengelig via OHCHR <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/IPeoples/EMRIP/CulturalHeritage/MandaeanHumanRightsGroup.pdf> [lastet ned 15. desember 2015]
- Minority Rights Group International (2014, oktober). *From Crisis to Catastrophe: the situation of minorities in Iraq*. London: Minority Rights Group International. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/country,,MRGI,,IRQ,,544517cf4,0.html> [lastet ned 18. desember 2015]
- Store norske leksikon. *Gnostisisme*. (sist endret 14. februar 2009a). Tilgjengelig fra <https://snl.no/gnostisisme> [lastet ned 6. januar 2016]
- Store norske leksikon. *Mandeere*. (sist endret 14. februar 2009b). Tilgjengelig fra <https://snl.no/mandeere> [lastet ned 17. desember 2015]
- U.S. Department of State (2014, 28. juli). *2013 Report on International Religious Freedom – Iraq*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=country&docid=53d9076414&skip=0&coi=IRQ&querysi=mandean&searchin=fulltext&sort=date> [lastet ned 15. desember 2015]
- U.S. Department of State (2015, 14. oktober). *2014 Report on International Religious Freedom – Iraq*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=country&docid=5621059015&skip=0&coi=IRQ&querysi=mandean&searchin=fulltext&sort=date> [lastet ned 15. desember 2015]
- UN Human Rights Committee (2013, 12. desember). *Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant. Fifth periodic reports of State parties due in 2000. Iraq*. Geneva: UN Human Rights Committee. Tilgjengelig fra http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR/C/IRQ/5&Lang=en [lastet ned 17. desember 2015]

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.